

SIRIANO

CAPÍTULO ÉTNICO INCLUIDO EN EL ACUERDO FINAL DE PAZ ENTRE EL GOBIERNO NACIONAL Y LAS FARC-EP.

Ōārō āriburimārē dorepō (gobierno), mājkā neri mārā mērā īgēsā vereni o'doada guere, dijpari mārā de ōārō āri rā kuma ārū dea.

G.1.12.1. CONSIDERACIONES.

Dorepō de, mājkā neri mārā de, ōārō āriburimārē, ōārō āri mārā nēgā buri mārā āsū gājpo riro gāme kōa āri tamuturima kama arima. I gēsā de rineriqueta, peo māsā nuriqueta nērō tari mārurima, gūsāre mārā dore birabeonājkōā, nā peo birā birā beonājkōā, gūsā nējkū ēmā nājkōā nī mārē nī sūmā; rasu rikōā, peo māsā gāmē vējē mājkū nērō tari ma gēsā, rasu rira dijpari mārā de ōārō āriburō āri rā, ritamu ara.

Rasu rira, gūsā āri nējkū rē. gēsā bājsi doremūsīmā, gēsā māgīmēmā, āri rā keri mērā, ōārō āri buri mārā gūsā vereni a dare bojka tiri nēā rimōjsimū.

G.1.12.2. PUNTO.

Dijpari mārā gēsā āri rā korike rasu ta āri nī mārī nēgā kōāburō, gūsāre ōārō nā peo, ōārō kore mārī nēgā risū rokōā, 169 pū gūe goja peo da guere nāura, ōārō āri buri mārā gūsā dere ritamu sūrōkōā.

Ōārō āriburimārē vereni o'doada, gārīpoe āri mārī nēgāburire, dijpari mārā gāre, gūsā gāmē mājkū āri sūrōkōā, rasu rikōā gūsāre nējkū ēmā dare dujusurōkōā, roquere gūsā nījkosimū āri dērosū āri duara āri rā kuma, gūsā nējkūre ōārō korētāmū, turari mārā

ritamūrō arirōkōa.

6.1.12.3. Goja dare bārō ātā majhu riburi.

Dijpari mārāre sārēnā puro rika āri goja peadare
baremusurokōa, rasu rirā dijpari mārāre sārēnā sūrō
kōa, gūsā gamēā āri majhu rire moāsurōkōa.

Āri pereārē puro sū i bārō āri buri māre gūcō
gojadede ejaro kōa, nōmēā rē, umā rē, mājirā rē, sū
vii mūrā rē; neo gajimsu nērō dijpari mūrā rē
vā majhu ribiri kōa gūsā goja dea, bu baremusuro
kōa.

a) Nējhu ma vtreniada. (Reforma Rural Integral PRI)

Nējhu sūma āri da nējhu re aridiarare baremusuro
kōa, rinurigeve gūsā āriti kōa dero sū, i nējhu gusa
re bare mu sūrō kōa.

Gūsā āriti kōri, majsiri rē, tura nēmōrimēā core
tamū sūrō kōa; ri kōa doja, mājsō pere vāgā rī yebu
rere buso kore tamū sūrō kōa.

Nējhu re āsū mōā sūrō kōa āri goja dea guere naurā
dijpari mūrā dere nējhu sī sūrō kōa; āri pereri gūsā
ya ārā āri papera gue goja sūā da gue via sūrō
kōa. Dijpari mūrā nējhu re gūsā kore rī ārā āri bare
mu sūrō kōa, mājca nērīrē, nējhu re korerā ārimā
āri sūrō kōa, rasu rirā na gāmēro rī vajsiri sūā
mārīrō kōa. Gaji rōcū va majhu nōrē, gūsā bajsī
amūrā kumra, gūsāre dorerā mera, mājsiri mājsō mera.

Programas de Desarrollo con Enfoque Territorial (PDET) dijpari mara ya, nira ya neju quere pusa rira kua aridare oaso puseare serena sta risuro kua, aso mbara kua mari ya nejuve, mari ariri korire, mari ojhabori re arit verenikoa, gojokoa riada quere nasia mba sura kua.

b) Game vereni buri.

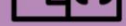
Dijpari marare vereni buri arira pusa re oaro na tuya sura kua, isa quere vereni bojsara kuma arit, o'ogve quere vereni bojsara kuma arira kuma, i' daja oaro ariburimare pusa verenikoa, gojokoa riada a'da quere.

Dijpari marare vereni bojsara va burare isa va'anna arira kuma, ire arirata pusa ya neju mera, pusa arirague mera, Circunscripciones Territoriales Especiales de Paz - CTEP, goja dera suta va'a diri arira na tayarā kuma.

c) Game core buri 3-4.

Dijpari mara re kore buri mare, pusa ariri kori mera que nasia amu sura kua.

Gusare koreta ojpara tame rere, rirera mbasu nemo sura kua, GUARDIA INDIGENA sure, rikoa daja Guardia Cimarrona sure.

d) Na'asū ri ājpi vera māre amū sūrō kori āiri.

Na'asū ājpi verare beorā kuri āri vereniadare dijpari māre dare serena sūrō koa, ājpi re rinerigueta gūsā oja merurida āriyu majku, rīmēnā ājpi vera nārira māā benu gusa āri sūrō koa. Sūgajpu āsū rika āri sūnā mārirokoa, dijparimara ya āri yamājkū oōrō māāka āri, kore cōā risūrō koa.

Āsū āiri kumō dijpari māre āri. nāō ri sūā, burō ājpi vera oja sūā derārē ritāmu puro risūrō koa.

Programa de Desminado y Limpieza, arepore sūā māpoko vējēri veori dare, dijpari māre o gūsārē dareārē serena sūrō koa. Nenō areparekoari burō va'ia sūā derārē ritāmu puro ri sūrō koa, Īsā EMBERA Puerto Libertador mārarē, JIW san José mārarē, NUKAK Guaviare mārarē, Mapiripan, Puerto Concordia Meta mārarē, Tumaco mārarē, Awā majsalare Mariño māre.

Majsalare māre FARC-EP, Gobierno mēro, oōrō āri burimūre gūsā goja'da puro pāūrō, NUKAK mājja re, Embera kati mājja re, mājja nuri māre nejkū ēnā dare dejkū kumū, gūsā goeburō āriā, āri mējōburō āriā, dijpa turi viārā kumū dojā.

e) Gāmē vējēri eja suā dera ma: Ārīrōta vererimo, nāāsū rirā huri ārīrīmā, āmōrīmā, ri nēmōbirikoa ārīrī mō.

Ire āsū mōō sūrō kōa ārīrīmō dere dijparimārā gūsā vereririrē buremūsūrōkōa, i doja, nērō rirāsē āsū ri sūrō kōa dijpari māra ārīrē buremūsūrō kōa.

Dijpari māra gāmē vējēri gūi vōpā derirē nāsū ri dijurā huri ārī sēmēnasūrōkōa; gūe duarā nōre ritamūsūrōkōa. Ōārō ārīka ārīrīrē, gāmē vererī āmōrīre bure sūrōkōa.

f) Vererīādere ririre, ārīrōta riādirī ārī nā tēyari ma.

Instancia Especial de Alto nivel con Pueblos Étnicos re āmō sūrō kōa, ārīrōta gāmē vererīā dare riādirī ārī nā tēyā bure ārīrā; Sobierno, mājānērī māra, dijpari māra mera vererī kōa rirīā āmō sūrōkōa. Gārā pamā ārīrōtē gūsā ārī goja o'doadarē yari arī nā tēyara kōmā, dijpari māra gūnārīrē buremūrā kōmā ri dere.

ĀSŪ ĀRĪ VERERĪĀ DIJPARI MĀRĀRE ŌĀRŌ ĀRĪ BŪRĪ MĀRĒ, DIJPARI MĀRĀ NEJKŪ KŌREBĪ MĀRĒ VEREMPA VĀ'Ā DEBĀ.

SINTESES DE LOS ACUERDOS ALCANZADOS

Ōarō aritburimare gūsa vereni odo'olare reve beari.

Ī pūre La Habana que Gobierno, mājca nari mōcā mērā gūsa vereniādare, su mōjō pare su mōjō suru pēre beja ro ora buru turari, gūsa game vējē niri pereburu āriō āsū duja rokoa gūsa ari odoada.

PUNTO 1.

HACIA UN NUEVO CAMPO COLOMBIANO: REFORMA RURAL INTEGRAL

"Nējkūre ojterimērā mōāburimā vere nīi, mējta mājariga mōāburi"

Reforma Rural Integral (RRI) gūsa āriō nējkūre ojteri mērā mōāri mācā re nī tanu buru mārē āriā, imērā gāmē vējēri va nēmōbiri roa, imērā ōārō āriōrō roa.

- Imērā campo que siārā ōārō āriōrō kura, diipari mōcā, campesinoā suru sō.
- Nējkū napeosōrā māūdare Estado napeorokoa, ojteri mārē ritamsūrōkoa, mājca nari re corešūrōkoa, balarise sō'ōvōya va'vōyaro ojpanōpa sūrōkoa.
- Gūsa 7a nējku gūsa ojhari sū āriōrōya.
- RRI re mōā mājku āri pere'rare ejarehōa, buru gāmē vējēri eja sūā denārē ritamu puro ri sūrōhōa, buru bopari opanare, āpī vera keru ārūderārē ritamu puro ri sūrōhōa.

I. ACCESO Y USO DE LA TIERRA.

Campeñinoa nējkū mānāre vaja mānāre sīsūrō koa.

- Mājā nuri mānā nējkū viada, nējkū no gamero āsūta gusa nēāda, gojira vato nējkū opanā sīādā, i nējkū re campeñinoāre via sūrō koa.
- Nējkūre gūsā mānāburi dere sīsūrō koa, oiteri, oitebue-ri, ānā ānāburo ānā campeñinoāre buerima, wīrima, māarima, kūma sīsūrō koa.

Ōānō nējkūre mānāburo ānā i vereni gojākoā risūō

bo:

Dijpari mānā re, campeñinoāre sērēnā sūrō koa, āsū māā mērinīgā sūrō koa ānā kumra.

Ōita campeñinoā nējkūre māā tunura kumra āri nējkū ta kamota ri sūrō koa.

II. Planes Nacionales.

Pe mājō mā bajuri puvre bure bopori ānāre beo peo bure mānākoā, meja mājā ripāre deju mānā boporie beosūrō koa.

- Mejtā mānāgānāre amasūrō koa, bopori qaburite amu sūrō koa.

- Mānākare ku sīsūrō koa, bueri, wīri, deju gerani mānāri qpa ānā ānāburo ānā risūrō koa.

III. Sistema especial para la garantía progresiva del derecho a la alimentación de la población rural.
Majsaka aua mera mapū pere boq biri kōq buro
ārīrā mapakare mōābari mare buro siu mōūsūrōkōq.

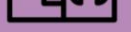
IV. Programas de Desarrollo de Enfoque Territorial. (PDET).
Bopori; gānrē vējēri buro va sūā da guere moari mare
āiā fūrō kōq, majsaka basi āsū mōārūkōq ari; mōā
kōā, natuyā kōq rirā kōma.

PUNTO 2. PARTICIPACIÓN POLÍTICA: APERTURA DEMOCRÁTICA PARA CONSTRUIR LA PAZ.

Ōqro āribunimare mōādua mapū, āripererare pero āriūrō q, pōjirā boje pūnārāre, āsū mōārō gānrēā āriūrē; rikōq nēnō risiā majsakare yōjō, nēnō rikōq ririnore biakōā.

I. Derechos y garantías para el ejercicio de la oposición política.
Boje pūnārō de política mare niōā buro āriūrā, pūsare kōre kōā, natuyā kōq risurō kōq.

II. Garantías de seguridad para el ejercicio de la política.
Política re bārō mōā buro arira gūsū nācore ni kōā sūnō kōq, qparōkōq: a) āsū mōārū kōq mēcū āriūrē, b) rinorē ririnorē siba ariri, c) coreri; d) bārōta mōā diri anī nā tuya ri.

III. Mecanismos democráticos de participación ciudadana.

- Garantías para los movimientos y organizaciones sociales y para la movilización y la protesta.

Gobierno mēnā suyu bea dere napeo sūro koo, asu gajpō rika, asu gajpō Gobierno mo māarirē suyu bea āri'ha ariri gojasurokoo, gusa basita gojara koma rirē.

- Participación ciudadana a través de medios de comunicación comunitarios.

ōarō ariburimare here pe'ni'kōā burō emironari sirāku-mā, ri verenibuepoa risurō koo.

- Garantías para la reconciliación, la convivencia, la tolerancia y la no estigmatización.

ōarō mājsaka mēnā āri'ca, ōarō game ojasuakia āri'ri, mājsaka re nēro ārimētu birijaka, gāmō baremuri re suv nōā sūro koo.

- Control y veeduría ciudadana.

Gusa naru rika koo āri'adare wārota mōā diri āri'ri nā tuya ra āri'ro koma, naru ribiri ma'ku ōarō rika āri'ri koma

IV. Medidas efectivas para promover la participación en la política.

Política re mājsaka nājaduana'no nājū burō āri'ca ritamu sūro koo, asu rika āri'surō koo, nā peo sūnā

manada nējku marārē buru ritamu surōkoq, pusa verēnirē
pe buru, gūsa pūñarirē maysibura.

PUNTO 3

FIN DEL CONFLICTO

ACUERDO SOBRE CESE AL FUEGO Y DE HOSTILIDADES
BILATERAL Y DEFINITIVO (CFHBD) y DEJACION DE ARMAS
(DA).

CFHBD ma gūsa gāme verēniada, surara majū nari marā
mea gāme vejēdu buru ārinā gojadedā āā, maysaka dere
ejari arina gojadedā.

Gūsa gāme vejēdu majku rā, Habana gūe gūsa rasu
rirakoa āradare mōō pua rirākuma, yea yujkorire pikōā
gajinā maysaka mera ojastuā burire mōānugara kuma.

(DA) pea yujku pirire ONU rirokōa, nire bolka tiri neā
risia gajinō amu buri rirākuma.

Pea yujku via burimare, majka nari mara eja mejā buri
majūri amū surōkoq, sire ZONAS VEREDALES TRANSI-
TORIAS de NORMALIZACIÓN (ZVTN), 6 PUNTOS TRANSI-
TORIOS de NORMALIZACIÓN (PTN) sēu surōkoā rī majkā
rīre.

1. Introducción.

Verēni ordoadare nējku nari mōōsurōka āā dare ojpa,
CFHBD, DA re 180 nari vajtope ta ribura āā yurā.
Mecanismo de Monitoreo y Verificación (M&V) gūsa korēburi
mare, ejaburire amu yu buri mare gojadedā ojpa.

II. Reglas que rigen el CFHBD y DA.

- 35 gora āra ribirijako āraa, 35 gusa pojadare gusa boremu oāro varokoa.
- I majsaka re vējēri arira rire gopasua.

III. Mecanismo de Monitoreo y verificación.

Hakana gus gusa pojadare boremuadiri āriā nā tuya buri āra, gajiro sū va majkū gūsū āmōra kumra, gobierno, ONU, Maju neri māra (FARC-EP) arima rire nā tuya bura.

IV. Dispositivos en el terreno.

Maju neri māra gūsū ajamejā buri majkari gue va buri, gūsūre kōa buri, rikōā 180 neri vajtope ni buri āraa.

V. CFHBD, DA riri posee gajiro sū va biri kōā bura āriā gūsū careburi, ari perery rire mōā rāre kōe sūrō kōa.

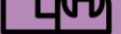
VI. Logística.

ZVTN, PTN, ni burire ojpa yu buri, oāro āripereri va mere kōā bura āriā gūsū ojpayu buri.

VII. Dejación de Armas (DA).

Pea yūku via majkū gojo ai buri, nā tuya buri ma āra, ire ONU basitu nēā rohoq.

CFHBD, DA ara, gusa ara dero sūta ni mājku ropata game vējēri perero rirokōa, majkaneri māra ropata perera nira kumra.

REINCORPORACIÓN DE LAS FARC-EP A LA VIDA CIVIL - EN
LO ECONÓMICO, LO SOCIAL Y LO POLÍTICO - DE ACUERDO CON
SUS INTERESES.

Majua nuri mana gajira masaka mena game apasua
buri ma ara, oaro moa murinaga majua nuri gue
doja biri koo buo arira gusa no taya biri ara.

Majira game vejempue gusa aia derare viana kumra,
gusa papa sumare via suno kumra.

• Reincorporación política.

Pea yujku via dero para politicare naja kumra pama, ri
gusa naja biri mare gusare ri tarro, no taya ri biri ara.

• Reincorporación económica y social.

Pea yujku gusa via dero para gobierno basi ta, gusa re
ropato nire du'ra yama, majua nu gue gue birikumra,
aria koara yama arige kumi.

Ri para gusare, biri, ku, gusa yara mera gue duarare
aripereri mera ritamu ge kumi gobierno.

ACUERDO GARANTIAS DE SEGURIDAD Y LUCHA CONTRA LAS
ORGANIZACIONES CRIMINALES.

Ai patera, nejuo mana re core biri ma ara, masaka re
vejo, yaja, api vera moa rira re taya suno koa, Habana
gue gojadare oaro va majku ri duabera vejegorenara
re taya suno koa.

- Comisión nacional de garantías de seguridad.

Gobierno nēro ri garenārā tuya buri āōā, gūōore tuya
kamota mājcu tūbany gūōōa gojada oārō māō sūrō kōō.

- Unidad judicial especial.

Ojpasirio veyā rīburō ārinā nā tuya buri ānā.

- Cuerpo elite de la policía Nacional.

Nero rirare tuya, peresu sobura arimū.

- Sistema Integral de seguridad para el Ejercicio de la Política:

Política que nājā duamō coreburi mā ānā.

I'nā rirarē gūōōa gojada.

- Corerimā, sūrōyirire o vārāre.

- Oārō va diri ārinā nā tayarī.

- Oārō ārinimū.

- Gūōōā corerimā.

- Programa Integral de Seguridad y Protección para las comunidades y organizaciones en los Territorios.

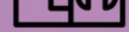
Hejtu mājkārī mūrā re gūōōa ya nējkunigūe coreburi.

- Instrumentos de prevención y monitoreo de las organizaciones criminales.

Gojrosu nēri va duamajku o ridua mājkū ojpasirio
veyā kamota buri ānā. Surara rirē kumā.

- Mecanismo nacional de supervisión e inspección territorial a los servicios de vigilancia y seguridad privada.

Gūōōā core buri re nā tuya buri, gūōōā re rīdoreada
re riadiri āriō.

- Medidas de prevención y lucha contra la corrupción.

yajaro mariro oaro moa buro ariro na teya ro.

PUNTO 4:

SOLUCIÓN AL PROBLEMA DE LAS DROGAS ILCITAS.

Aipi vera mare vereriri, na'a su risia rira beora kuri ariri, ni asu riba o ribiriba arira (kuma majca ntoi mara).

Aipi vera merito pea yujku vajariba o riyamari bu ariburi.

I. Solución al problema de cultivos de uso ilícito.

- RR1 mera moa suru koa.
- Rira mera moa nemona marirokoa.
- Ote nemona mariro koa.
- Gaji oteri mero porayo suru koa.
- Qosa coredeadore borenu suru koa.
- Orepre bpa rira beo nuga suru koa.

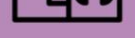
II. Consumo de drogas ilícitas.

Aipi vera yurimare, ire na'su ri amura kuri rira, Gobierno moage kumi rira.

- Aipi vera ujuri maysare nea risia, yubirikoa buro arina ritamu suru koa.

III. Solución al fenómeno de producción y comercialización de narcóticos con el acuerdo se pone en marcha.

Aipi vera moa, dua ririra camotari, na'su ti rira beora kuri ara.

- Aipi vera mōāōāre teya sūrō koa.
- Aipi vera mera gūsa vajariada nēhū o wirire emra-sūrō koa.

PUNTO 5. ACUERDO SOBRE LAS VICTIMAS DEL CONFLICTO.

SISTEMA INTEGRAL DE VERDAD, JUSTICIA, REPARACION Y NO REPETICIÓN.

I. Sobre el sistema Integral.

- Gāmē vējē mājcu eja sūādenā, gajinosū risūādenare ejatamusūrō koa.
- Pasu riba ārirā kuma mājcu nuri naurā.
- Pi nēmo birikoa ārirā kuma.

II. Sobre los mecanismos del sistema:

1. Comisión de esclarecimiento de la verdad, la convivencia, y la no repetición:

- Āsu riba game vējē gorenara ārirā koma.
- Gūsō nōrō rīā denare guata riba, nēro riba ārirā koma.
- Gusa ārirā guere tānō arirā koma.

2. Unidad especial para la búsqueda de personas dadas por desaparecidos en el contexto y en razón del conflicto armado.

- Mājsana dediriādenare amārahumā, gūsāre ritamuhorohumā.
- Boj kama gūsāre aljura koma.

3. Jurisdicción Especial para la Paz.

JEP, gãmē vējēra riadare ämā, serēñā, ONU ritamvurokōa. Nēro riuderare peresu so sūrōkōa.

4. Medidas de reparación integral para la construcción de la paz.

- Nēro risuaderare ritamvurokōa.
- Cuota nēro rikubē dri verera kumu.
- Kēon vere berare peresu 15-20 bajari sosōrokōa.

5. Garantías de no repetición.

Pinēmo birikōa / arā deropuru gēsū ñakoreñ arinō kōno.

6. Compromiso con la promoción, el respeto y la garantía de los derechos humanos.

- Gobierno mari oñkarimare ña tuyā gō kumi.
- Mujkanōri man de oñrō ariburī mare eja tamū a kumu.

+ PUNTO 6

MECANISMOS DE IMPLEMENTACIÓN Y VERIFICACIÓN.

Habana gue gojadare riburo arina ñata ya eura ira goja sūā dero arābō.

4. Comisión de Implementación y seguimiento.

- Peresu rira gēsā arādere riburo arina ñatuyara kumu, ña dero peresu ñatuyarakumu doja.

II. Plan Marco.

- 10 bajarí poru āri pere asu rira kōa ttabana que gusa ānā dere ri peo sū sūrs kōa.
- Gobierno ritamu gu pumi ri mōā are.

III. Medidas para incorporar la implementación de los acuedas con recursos territoriales:

- Asipereri oārs va buru āriā ritamuna kuma.

IV. Gaji

- Pagari mōari opara ritamūrū kuma.
- Oān riburo arina nā Korenicoara kuma.

ACUERDO SOBRE REFRENDACION.

Mari majsaca vire gamea o gamebea ori māhoā, senado rīre nā tuxonakōa.

Mari oārs āriburo arina, game uējēri pere buru arina niada oā.

Por:

Fernel E. Estrada Kamiree

Indígena Siriano.

c.c. 1.125.468.637

Estudiante Antropología U. Nacional.

Marzo 17 de 2017.

